

Raport z Panelu Dyskusyjnego inaugurującego obchody Międzynarodowego Dnia Mediacji w Sądzie Okręgowym w Warszawie pt. „Przyszłość mediacji cywilnej w Polsce w świetle najnowszych zmian do kodeksu postępowania cywilnego. Negocjacje i mediacje w praktyce organów ścigania i sądów karnych.”

W dniu 3 października 2019 r., w godz. 10.00 – 14:00 w sali konferencyjnej Sądu Okręgowego w Warszawie przy al. "Solidarności" 127 odbył się panel dyskusyjny pt. „Przyszłość mediacji cywilnej w Polsce w świetle najnowszych zmian do kodeksu postępowania cywilnego. Negocjacje i mediacje w praktyce organów ścigania i sądów karnych.” Panel zorganizowany został w ramach projektu „Centrum Arbitrażu i Mediacji – Koordynator przy Konfederacji Lewiatan” we współpracy z Sądem Okręgowym w Warszawie.

W panelu wzięli udział przedstawiciele pięciu grup interesariuszy, czyli: **mediatorów, przedsiębiorców, sądownictwa, prokuratury oraz absolwentów** ekonomii, zarządzania, przedsiębiorczości i nauk pokrewnych oraz studiów podyplomowych z zakresu alternatywnych metod rozwiązywania sporów działający na terenie województwa. W panelu dyskusyjnym wzięło udział 57 osób - 6 przedstawicieli sądownictwa, 7 przedstawicieli prokuratury, 6 przedstawicieli przedsiębiorców, 8 przedstawicieli absolwentów, 30 przedstawicieli mediatorów.

Uczestników powitał Wiceprezes Sądu Okręgowego w Warszawie SSO Jerzy Kiper, SSO Iwona Grzegorzewska, Koordynator ds. mediacji w Sądzie Okręgowym w Warszawie oraz r. pr. Małgorzata Miszkin-Wojciechowska – Dyrektorka Centrum Mediacji Lewiatan (CAM-Koordynator).

Jako pierwsza SSR Monika Włodarczyk, Prezes Polskiej Sekcji Europejskiego Stowarzyszenia Sędziów ds. mediacji GEMME (European Association of Judges for Mediation) podzieliła się z uczestnikami doświadczeniami sędziów europejskich skupionych w Europejskim Stowarzyszeniu Sędziów ds. Mediacji (GEMME) związanymi z promowaniem mediacji w państwach Unii Europejskiej. GEMME ma siedzibę w Paryżu i zrzesza ponad 500 sędziów i innych osób związanych z wymiarem sprawiedliwości, a także mediatorów i prawników ze wszystkich państw Unii Europejskiej. Stowarzyszenie GEMME zostało założone 19 grudnia 2003 roku i ma aktualnie status obserwatora w Radzie Europy. W październiku 2016 roku została założona polska sekcja lokalna Europejskiego Stowarzyszenia Sędziów ds. Mediacji (i innych osób związanych z wymiarem sprawiedliwości). W dniu 4 marca 2017 roku w Paryżu odbyło się coroczne zgromadzenie ogólne stowarzyszenia GEMME, na którym odbyła się

prezentacja polskiej sekcji stowarzyszenia oraz zaprezentowano główne założenia polskiego systemu mediacji i koncyliacyjnego rozwiązywania sporów. SSR Monika Włodarczyk w czasie swojego wystąpienia zachęcała sędziów obecnych na panelu do wstępowania w szeregi Stowarzyszenia i działania na rzecz promocji mediacji.

Jako kolejny panelista dr Rafał Morek z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego zaprezentował uczestnikom najnowsze zmiany do k.p.c. w zakresie mediacji, które wejdą w życie od listopada 2019 r.

Komentarze obecnych na panelu mediatorów wzbudziła zmiana dotycząca sposobu rozliczania się mediatorów bezpośrednio ze stronami i rozliczania się przez sąd już tylko wówczas, gdy przynajmniej jedna ze stron skierowanych do mediacji była zwolniona od kosztów sądowych w zakresie obejmującym należności mediatora, a pozostałe strony nie wypłaciły mediatorowi tych należności w całości. Mediatorzy przyzwyczaili się już do faktu, że rozliczali mediację przez sąd, jednak wskazywali, że w zależności od sądu było to do nich plusem (jeśli sądy rozliczały się z mediatorami szybko) lub minusem (jeśli sądy rozliczały się z mediatorem np. dopiero po zakończeniu całego postępowania, gdy w sprawie nie doszło do ugody mediacyjnej i na jej podstawie umorzenia postępowania). Powrót do rozwiązania, w którym mediatorzy będą rozliczali się ze stronami budził obawy środowiska mediacyjnego związane chociażby z tym, w jaki sposób będą mogli egzekwować wynagrodzenia od stron, jeśli te będą zwlekały z wniesieniem opłaty.

Zmianą, która również wywołała dyskusję, była ta stanowiąca, że na posiedzeniu przygotowawczym przewodniczący powinien skłaniać strony do pojednania oraz dążyć do ugodowego rozwiązania sporu, w szczególności w drodze mediacji. Zastanawiano się, czy oznacza to, że od tej pory sędziowie będą mogli prowadzić mediację i, jeśli tak, to czy taka sytuacja nie wpłynie na odebranie mediacji mediatorom. Zastanawiano się również czy jeśli sędziowie będą prowadzili mediację, czy też *quasi* mediację, to czy są oni do tego przygotowani merytorycznie.

Zauważono także, że zmiana stanowiąca, że: *jeżeli strona w toku postępowania bez usprawiedliwienia nie stawiała się na posiedzenie mediacyjne pomimo wcześniejszej zgody na mediację sąd może, niezależnie od wyniku sprawy, włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu kosztów w części wyższej, niż nakazywałby to wynik sprawy, a nawet zwrotu kosztów w całości. Sąd informuje o tym strony może sprzyjać chęci przystąpienia do mediacji przez strony, pod warunkiem, że sędziowie będą korzystali z sankcji zawartych w tym przepisie.*

Kolejny referat pt. Kwalifikacje mediatorów w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji - szanse i wyzwania wygłosił przedstawiciel Instytutu Badań Edukacyjnych - Pan Michał Stempień. W czasie wystąpienia opowiedział o roli Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji oraz o dwóch kwalifikacjach: prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach gospodarczych. Kwalifikacja w zakresie mediacji cywilnych potwierdza wiedzę, umiejętności i kompetencje związane ze specyfiką prowadzenia procesu mediacji cywilnej, natomiast kwalifikacja z zakresu mediacji gospodarczych koncentruje się na aspektach prawnych oraz praktycznych związanych z mediacjami gospodarczymi i do jej uzyskania niezbędne jest posiadanie już wcześniej potwierdzonej kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych”. Mediatorzy obecni na spotkaniu mieli wiele pytań do omawianych kwalifikacji, m. in. czy będą one obowiązywały wszystkich mediatorów, czy nieposiadanie kwalifikacji wpłynie na obecność mediatora na liście mediatorów stałych prowadzonych przez Prezesów Sądów Okręgowych, czy będzie stosowany obowiązek uzyskania tych kwalifikacji, jeśli mediator będzie chciał prowadzić mediacje ze skierowania sądu. Prelegent wyjaśniał, że wprowadzenie kwalifikacji miało przede wszystkim na celu wyrównanie poziomu kwalifikacji mediatorów prowadzących mediacje cywilne i gospodarcze w Polsce i że posiadanie takiego certyfikatu informuje jedynie o wysokich kwalifikacjach mediatora.

W drugiej części panelu Komisarz Robert Kotecki, Koordynator Krajowy ds. Negocjacji Policyjnych w stanie spoczynku opowiedział uczestnikom o wykorzystaniu negocjacji i miękkich kompetencji komunikacyjnych w pracy organów ścigania, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki pracy negocjatora policyjnego. Opowiedział o przypadkach negocjacji policyjnych, w których brał udział i instruował uczestników w jaki sposób powinni zachowywać się w sytuacji zakładowej, która może spotkać również mediatora w czasie prowadzenia mediacji.

Kolejną dyskusję, tym razem na temat kondycji mediacji karnej w polskim systemie prawnym zapoczątkował PPR Bogusław Piątek w swoim wystąpieniu pt. Mediacja karna – szanse i zagrożenia związane z kierowaniem spraw do mediacji w ramach procedury karnej. Panelista wskazał jak ważne w pracy prokuratora jest zauważanie „człowieka” w obu stronach postępowania karnego, a nie widzenie ich tylko jako podmiotów w sprawie, którą należy „załatwić”. Wskazał, że pomocnym narzędziem tutaj mogłoby być stosowanie mediacji karnej, w której sprawca ma możliwość spotkania się z pokrzywdzonym, przeproszenia za czyn,

odpokutowania, a także uzyskania wybaczenia. Z kolei pokrzywdzony ma szansę na uzyskanie zadośćuczynienia i przeprosin, co nie zawsze ma okazję otrzymać w toku postępowania karnego. Wystąpienie PPR Bogusława Piątka spotkało się z dużym aplauzem wśród zgromadzonych, w tym mediatorów prowadzących mediacje karne, gdyż było dowodem na to, że urząd prokuratorski ceni mediację i być może, przy niewielkiej zmianie przepisów mediacja karna w Polsce mogłaby być stosowana szerzej. Powszechne były głosy, że niskie wynagrodzenie przysługujące mediatorowi za przeprowadzenie, trwającej często wiele godzin/dni mediacji karnej powoduje, że mediatorzy nie mają szans na podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych i być może przez to instytucja ta nie cieszy się popularnością. Również brak możliwości umorzenia postępowania w wyniku zawarcia ugody mediacyjnej, jak miało to miejsce pod rządami uchylonego przepisu art. 59a § 1 k.k. również powoduje, że prokuratura niechętnie sięga po mediację karną.

Jako ostatnia prelegentka, Anna Wąsowska, mediatorka Centrum Mediacji Lewiatan, przybliżyła uczestnikom problematykę rozwiązań zastosowanych we Włoszech, czyli mediacji *quasi* obligatoryjnej stosowanej w niektórych kategoriach spraw cywilnych. We Włoszech wprowadzono „obowiązkową” mediację w niektórych typach spraw cywilnych i gospodarczych, np.: sporach sąsiedzkich, dotyczących nieruchomości, najmu, firm rodzinnych, zniesławienia, pożyczek, leasingu, spraw bankowych, ubezpieczeniowych, kontraktów finansowych, spadkowych, o podział majątku, wynikających z praktyk medycznych i wypadków komunikacyjnych. Dodatkowo wprowadzono zachęty podatkowe dla stron korzystających z mediacji w postaci kredytu podatkowego do 500 EUR dla każdego, kto zapłacił za mediację i gdy osiągnięto ugody, a połowę tej kwoty w sytuacji jeśli doszło do mediacji, ale nie osiągnięto ugody. Warto zaznaczyć, że obowiązkowość mediacji we Włoszech, oznacza jedynie, że strony muszą przystąpić do pierwszego spotkania mediacyjnego, nie mają więc obowiązku uczestniczyć w kolejnych spotkaniach mediacyjnych jeśli te nie spełniają ich oczekiwań (tzw. mediacja *opt-out*). Dzięki tym rozwiązaniom liczba procesów w sprawach objętych mediacjami obligatoryjnymi spadła we Włoszech 30-50%. Wykład prelegentki wywołał dyskusję na temat możliwości wprowadzenia w Polsce rozwiązań podobnych do tych zastosowanych we Włoszech, czyli chociażby wprowadzenia przepisów obligujących strony do przystąpienia do pierwszego spotkania mediacyjnego, w niektórych kategoriach spraw cywilnych, z możliwością wycofania się na każdym etapie (tzw. *opt-out*).